

בניה וטיפול בגינה בשנת השמיטה

הקדמה

בשעת בניה צריך להכשיר את הקרקע לבניה, כמו כן לאחר בניה יש לנקות את הקרקע מהאבנים, לפיכך צריך לברר, האם יש חשש איסור שמיטה בהכשרת הקרקע, או בסיקול האבנים לאחר מכן מטעם חרישה בשמיטה. כמו כן צריך לדעת, האם מותר לטפל בגינה בשנת השמיטה. נקדים לברר האם יש איסור חרישה מהתורה או מדרבנן, ומה היא חרישה, ומה הדין באדם בבונה בית בשמיטה, ואיך נטפל בגינת נוי.

האם חרישה אסורה מהתורה : נחלקו הראשונים האם חרישה אסורה מהתורה בשמיטה. יש אומרים שאסורה מהתורה, ומקור האיסור מהכתוב, בחריש ובקציר תשבות. ויש אומרים שמקור האיסור הוא מהכתוב ושבתה הארץ, ונפקא מינא בין הטעמים הוא, האם אפשר לחרוש על ידי גוי, דאם מקור האיסור הוא משבתה הארץ, אסור גם על ידי גוי. ואם מקור האיסור הוא מבחריש וקציר תשבות, על ידי גוי מותר לחרוש. ויש אומרים שאיסור חרישה הוא רק מדרבנן. וכתב מהרי"ל דיסקין והחזון איש, שכיון שרבו השיטות שחרישה היא מהתורה, יש לאסור חרישה בשמיטה אפילו במקום הפסד, ואפילו על ידי גוי.

האם מותר ליטול אבנים לצורך בנין מהקרקע : ובכלל מלאכת חרישה הוא כל פעולה המכשירה את הקרקע לזריעה, כמו סיקול אבנים. ואם צריך ליטול אבנים מהקרקע לבנין, יש לו ליטול את האבנים העליונות ולהניח את הנוגעות בארץ. כמו כן אבנים גדולות הנישאות שנים ושלוש על ידי כתף, מותר ליטול גם את הנוגעות בקרקע, כיון שעומדות לבנין והכל יודעים שעומדות לבנין. מותר לסקל אבנים לצורך בנין משדה חבירו, כי מוכח שאין כונתו ליטלם בשביל נקיון השדה אלא לצורך בנין, אבל יזהר שלא יאמר לבעל השדה עשיתי לך טובה שניקיתי את שדך, שבזה מוכיח שכוונתו לתקן שדהו, וכל שכן שלא יגמול לו בעל השדה טובה על כך.

הכשרת קרקע לבניה : בכלל חרישה הוא גם הכשרת קרקע, כגון עקירת עצים, עידור קרקע, יישור קרקע, פיזור אדמה, הוספת אדמה, חפירה כשעדיין אין בקרקע זרעים, כיסוי תעלה ובור וכיוצא בהם בעפר, וכל זה מותר אם כונתו לצורך בנין, אבל מכל מקום, לא התירו אלא כאשר ניכר שעושה זאת לצורך בנין, לפיכך מי שבונה בית בשמיטה צריך לשים שלט גדול, ויכתוב באופן ברור שעומדים לבנות במקום, ובוזה מותר לו לעשות כל המלאכות הנצרכות לבניה כיישור קרקע, וכל שאר החפירות הנצרכות בה לתשתית המים וחשמל.

ניקוי הקרקע בסיום בניה : בניין שנסתיימה בנייתו, מותר לפנות את הפסולת מסביבתו, אך לא יטול את האבנים הקטנים, ולא יישר את הקרקע, כיון שנטילת האבנים הקטנות ויישור הקרקע אחר סיום הבניה, נעשים לצורך נטיעת גינה, ואף שאין כונתו לכך, מכל מקום לא ניכר שעושה לצורך נטיעה. ובדרך כלל הרשויות לא מאשרות בסיום בניה את החיבור למים וחשמל וכיוצא בו, אם לא הושלמו החצר והגינה, אם כן יש לעיין מה נעשה בשנת השמיטה, והעצה לזה היא ליישר את הקרקע על ידי פסולת בניה, לפזר מעליה חול שאינו מצמיח, ולכבשו במכבש ולפרוס על הקרקע משטח בד לבד [יוטא], ועליו דשא סיטטי הראוי לכמה שנים.

טיפול בגינות נוי : הכלל בטיפול בגינות הוא, שמה שהוא צורך לקרקע אסור לעשות, אבל מה שהוא לא לצורך הקרקע, אלא לניקוי ויפוי הגינה, מותר לעשות בשמיטה. לפיכך, גינות נוי הטעונות נקיון בדשא, או באדמה, מותר לנקותן ולטאטאן במטאטא, שכיון שמנקה בכלי המיוחד לנקיון, מוכח שאין עושה זאת לצורך הקרקע, ויש להקל אף במעדר, אבל לא יסקל את האבנים בגינה, אף שאין כוונתו בזה לסייע לגידול אלא לנקיון בעלמא, אבל אסור לנכש קוצים או עשבים שגדלו בשדה או בגינה, אם כונתו לנקיון, כיון שזה עבודת קרקע ממש, אבל מותר לחתוך שלא בסמוך לקרקע, או לחונקם על ידי כיסוי ביריעות פלסטיק אטומה, ואם כוונתו כדי למנוע שריפה או נחשים או שאר בעלי חיים מותר, ודוקא אם העשבים רחוקים מאילנות, ולא מהני לאילנות, ואין אותו המקום עומד לזריעה, ומהראוי שיעשה הניכוש מעל פני האדמה על מכסחה, ואחרי כן ירסס שם חומר המונע צמיחה מחודשת.